

ורב האמינים

עלון שבועי מבית בני אמונים

פניני אמונים

פניני אמן ותפלה על הפרשה

האזינו השמים פדי שתשמע הארץ

"האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי" (לב א)

דרש הרבי ממונקטש בעל הדרכי תשובה:

ידועים דברי האר"י הקדוש (לקוטי תורה תהלים סה ג) כי אף שהקדוש ברוך הוא יודע מחשבות, הצטיינו להוציא את מלות התפלה בפה ולא רק להגידן בלב, זאת כדי שיראו אחרים וילמדו אף הם להתפלל כמונו.

סוד זה נרמז בפסוק שלפנינו: "האזינו השמים - אף שבשמים מאזינים לרחשי הלב, ואדברה" - בפי, כדי ש: "ותשמע הארץ אמרי פי" - שיושבי תבל ישמעו את תפילתי וילמדו ממני להתפלל.

באופן נוסף דרש הדרכי תשובה פסוק זה:

כאשר הקהל - יושבי הארץ - רואים שמן השמים מאזינים לתפלות הצדיק, ובקשותיו מתקבלות, מתיקר כבודו בעיניהם. מתוך כך הם מטים אזניהם לדברי מוסרו והדרכתו ומקבלים אותם בלב שלם. לזאת בקש משה רבנו: "האזינו השמים ואדברה", שפאשר יאזינו מן השמים לדברי תפילתי, אף יושבי הארץ ישמעו לי: "אמרי פי" כאשר אלמדם ארחות חיים.

תפארת בני

אם תשמע הארץ יאזינו גם השמים

"האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי" (לב א)

דרש הרבי בעל בית אברהם מסלונים:

הרוצה שמשמים יאזינו לתפלתו, יקפיד על: "ותשמע הארץ" - שגם הגוף הארצי ישתתף בתפלתו, בכך שיעורר את לבו להתבונן ולהקשיב למלות התפלה היוצאות מפיו.

בית אברהם

תפלה העושה פרות פטל

"יערף פמטר לקחי תזל פטל אמרת" (לב ב)

פרש האבן עזרא:

בדבריו אלו התפלל משה רבנו שדבריו יחדרו ללבותיהם של ישראל ויעשו פרות, כטל ומטר שאינם חוזרים ריקם, אלא משקים את האדמה ומצמיחים פרות.

ברכה בקול - ברכה משלמת

"האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי" (לב א)

אמר האדמו"ר רבי יחיאל יהושע מביאלא:

הרוצה שיאזינו בשמים לתפלתו, יקפיד לברך בקול - "ותשמע הארץ אמרי פי", כי רק כך יוכלו השומעים להשלים את ברכתו בעגית אמן. תלקח יהושע

על הנאת הלמוד נתן לברך לעולם

"כי שם ה' אקרא הבו גדל לאלקינו" (לב ג)

במסכת ברכות (כא א ע"פ רש"י שם ד"ה פי) למדו חכמים את חיוב ברכת התורה מפסוק זה כך: בטרום פתח משה בשירת האזינו אמר לישאל: "כי שם ה' אקרא" - כאשר אברך את ברכת התורה לפני שאעסק עמכם בדברי תורה, אתם הבו גדל לאלקינו" - בעגית אמן אחריה.

בכל בקור אנו מברכים שתי ברכות על מצות תלמוד תורה: "לעסוק בדברי תורה" ו"אשר בחר בנינו" רבי מרדכי יפה בעל הלבושים מבאר, שפני שהעולה לתורה מברך שתי ברכות: אחת לפני הקריאה ואחת לאחריה, כך הברכה הראשונה שאנו מברכים מידי בקור היא על סיום הלמוד של יום האתמול [שלא היה בידינו לברך על כך אמש, לפי שמחייבים אנו ללמוד עד שתחטפנו שנה], והברכה השניה היא הברכה שלפני למוד התורה של אותו יום.

הוסיף וכתב הלבושי:

היו שהקשו על דברי, והלא הלכה היא שאין האדם יכול לברך ברכה אחרונה, לאחר שעבר זמן שעור עכול מאכילת המאכל שעליו הוא מבקש לברך (שו"ע או"ח קפד ה), כיצד אפוא נתן לברך בבקור על למוד יום האתמול?

והשבתי כי אין להשוות בין הדברים, לפי שהנאת האכילה אכן מסתיימת עם העכול, ואולם למוד התורה נותר למזכרת נצח. כפתוב (תהלים ט:ט): "ותורתך בתוף מעי", לפיכך נתן לברך על הנאה זו גם ביום המחרת.

לבושי או"ח עו ובהג"ה שם

ז' קריאות וכ"ה עליות בפסוק אחד

"כי שם ה' אקרא הבו גדל לאלקינו" (לב ג)

כתב החיד"א שפסוק זה שממנו למדו חכמים ברכות כא א) מקור לברכת התורה, רומז לתקנת קריאת התורה בכל הזמנים שקבעו חכמים שיט לקרא בהם:

שבע תבותיו רומזות לשבעת הזמנים שבהם קוראים בתורה: שני, חמשי, שבת, ראש חדש, חל המועד, יום טוב ויום הכפורים. עשרים וחמש אותיותיו רומזות למספר הכולל של העולים לתורה בכל הזמנים שבהם קוראים בה: שלושה - בשני וחמשי, ארבעה - בראש חדש ובחל המועד, חמשה - ביום טוב, ששה - ביום הכפורים ושבעה - בשבת קדש.

פסא רחמים מסכת סופרים יו

להודות על הזכות להודות

"כי שם ה' אקרא הבו גדל לאלקינו" (לב ג)

פרש רבי חיים מטשרנוביץ:

במסכת סוטה (מ א) אמרו חכמים: "בזמן ששליח צבור אומר מודים, העם מה הם אומרים? אמר רב: מודים אנחנו לך ה' אלקינו על שאנו מודים לך", ופרש רש"י (שם ד"ה על): "על שנתת בלבנו להיות דבוקים בך ומודים לך".

סוד זה נרמז בפסוק שלפנינו: "כי שם ה' אקרא" - על עצם העבדה שזכינו לקרא בשם ה' בהודאה ובתפלה, "הבו גדל לאלקינו".

באר מים חיים

עשרים ואחת או שמונים וחמשי

"כי שם ה' אקרא הבו גדל לאלקינו" (לב ג)

מתחלת פרשת האזינו ועד להזכרת שם ה' בפסוק זה יש עשרים ואחת תבות ובהן שמונים וחמשי אותיות. וכתב בתרגום יונתן שמושה רבנו המתין בכונה כשעור זה לפני שהזכיר את שם ה'.

רבי אריה ליב גורדון צ"ח בחבורו תקון תפלה עבדה התואמת להפליא לדברי התרגום יונתן: בסדר הקדשה לפי נסח אשפנז [נקדש את שמה...] נאמרות עשרים ואחת תבות לפני הזכרת שם ה', אולם אין בהן שמונים וחמשי אותיות. לעמת זאת בנסח ספרד [נקדישך ונעריצך...] יש שמונים וחמשי אותיות לפני הזכרת ה', אולם מאידך יש יותר מעשרים ואחת תבות.

סדור אוצר התפלות עמ' קסג

"עבודת ישראל"

ילדי עירו היו אומרים בפניו ברכות השחר, כל אחד בתורו, והוא ענה אחריהם אמן. נוהג היה המגיד מקוז'ניץ להעניק מטבע לכל ילד שאמר בפניו ברכות השחר, כדי להרגילו להתמיד במנהג זה (ילקוט עבודת ישראל עמ' רכג).

המגיד מקוז'ניץ

יד בתשרי תקע"ה

ביום שני, ערב חג הסוכות, לחול יום השנה המאתים ושבע לפטירתו של המגיד מקוז'ניץ, רבי ישראל ב"ר שבתאי הופשטיין ז"ע, בעל העבודות ישראל ותלמידם של המגיד ממזריטש ובעל העם אלימלך.

מאמר חוקי מיוחד לראשית השנה

ההשקמה בבקר - סוד הצלחת היום

בכל בקר בברייתא דאלו דברים, אנו מונים את הדברים שאדם אוכל פרותיהם בעולם הזה והשן קצית לו לעולם הבא, וביניהם "השקמת בית המדרש שחרית וערבית".

ה'סדר' בעבודת ה'קשר של מרגליות'

רגיל היה המשיג רבי ירחם ממיר, להמחיש בשם רבו הסבא מקלם את חשיבות ה'סדר' בעבודת ה', לקשר הנעשה בשלישית של מרגליות; אך שבוצא העקר הו המרגליות, והקשר טפל להן, חשיבות הקשר פה רבה, שיהא אם יתירו את הקשר יפלו כל המרגליות ארצה.

כזו היא חשיבותו של ה'סדר' בעבודת היום; הוא השומר את כל הקנינים שרוכש האדם בעבודת יומו. על פן אם הוא מקפיד לקום משנתו בזמן קבוע, ועל ידי כך להתפלל בזמן קבוע, אך כל תורתו, תפלותיו ואמוניות בעשות בדרך של סדר וקביעות, ורק כך יכול הוא להיות בטוח שהקנינים הרחוקים שרכש בעבודת יומו ישרמו בנפשו לגן עדות ה'הדר' במדבר עמי (י).

אף המשיג ה"ויגשטיין, מגדולי תלמידי קלם, הקפיד מאד להשכים הזמן קבוע כדי להתכונן לתפלה. רגיל היה לומר בשיחותיו, שתפלה בלא הכנה אינה תפלה, ואם לא באים אליה בזמן לא יכולים לכוון כראוי. מתוך כך אף הוא עצמו נזהר לבוא תמיד זמן רב קודם התפלה, להתכונן כראוי ולפתח את התפלה כסדרה באמיתו ברכות השחר בקול ובכונה. תלמידיו מעידים כי מעולם לא אחר לתפלה, וזאת פעם אחת, בתקופה ששיבת מיר שהתה ב"דאן, היה זה כאשר לו המשיגין בחדר ששכרו לו באכסניה, ובבקר מצא נוצות שיצאו מהשמיכה שהתנסה בה.

כיון שחשש שזמא ארע הדבר מחמתו ויפשל באסור גזל, טרח ללקט את הנוצות אחת לאחת, ומתוך כך אחר באותו היום לתפלה.

עוד ספר שבמשיך תקופה ארכה ממן בעפל עוזרת בית למשפחת אברך, כפל מעלה ממקורביו, כדי שתשהה עם ילדיו בשעת הבקר וכך יוכל היה לבוא לתפלה בזמן (מופת 'חוקאל עמי מז-מה).

סגולה לאריכות ימים

במסכת אבות (א) מנו את "שנה של שחרית" בין הדברים ש"מוציאין את האדם מן העולם". מאידך, הפשטים בבקר סגולה ושוהה בה מתחלאת ועד סופה, סגולה היא בעבודת לאריכות ימים. כפי שהובא בגמרא (ברכות ח א) שבאשר ספרו לרבי יוחנן שקמיים זקנים בבבל, תמה על כך, שהלא הבטיחה התורה (דברים יא כא): "למען ירבו ימיכם" ונאמרה רק "על האדמה אשר נשבע ה' לאבותיכם" - בארץ ישראל? אך כשספרו לו שהזקנים אלו מקפידים להשכים ולהעיר בבית הפנסות נחה דעתו, שזכו לאריכות ימים מכח ההנהגתם זו.

על מרן הסייפר ספר כי כשבא לפניו אברך צעיר וספר לו כי פיון שהגיע לגיל שבו נפטר אביו, חושש הוא לחיות [כדברי המדרש (ב"ר תולדות סה יב): "הגיע אדם לפרק אבותיו... יזאג מן המיתה"], יעץ לו הסייפר על פי דברי הגמרא שאמורים שיקפידו להשכים לתפלה ולהיות בה מתחלאת עד סופה (אבות ספד גדול עמי ג).

רבי שבתי הכורף דבוק בתפלתו

מעשה היה בסגורן של ישראל, הרה"ק רבנו לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א, שישב לצד המגיד הרב הקדוש רבי ישראל מקוניניץ זיע"א. בתוך געם שיש דבריו העלה בפניו בן שיחו את התמיהה המתבקשת: כיצד זכה אביו, רבי שבתי הפושטין הכורף שיהיה איש פשוט ותמים, לבן גדול שכמוהו אשר האיר את עיני העולם כלו?

המגיד הקשיב לשאלה וחייך פשט על שפנותיו; "אכן, הודי פשוט ותמים היה אבי", אמר, "אף עם כל זאת היה חסיד ומדקדק במצוות. אם ברצונכם לשמע מעשה שיש בו כדי להסביר את גדלותו, איכל הצביע על המעשה דלהלן:

העיר אוטרובוצה שרויה היתה באבל; החנן דמתא, אהוב הקהל, הלך לעולמו זמן ושבוע ימים, כשהוא מותר אחריו חלל רים. היה זה למחרת ראש השנה, ועוד בטרם תמו ימי האבל מהרו בני הקהלה למסע חפזים אחר כך ראוי שימלא את מקומו של הלסע מנוח בתפלות היום הקדוש.

המלאכה היתה קשה. לא נבקל נתן היה להשיג אדם בעל טעור קומה הראוי למלא את מקומו של החנן הגדול שמשפט בקדש עד עתה. שמותו על וידו, ולא נמצא המעמד המתאים.

אל החלל הרים הלזה בחר להכנס לא אחר מאשר מוניש החיט.

מוניש זה גדל באוטרובוצה מראשית שנות ילדותו. כילד מן המניין נשלח למד בחדר, אולם עד מהרה נוכחו הוריו לראות כי בנם אינו מסוגל לשבת וללמד לאורך זמן. הוא העביר את מחנכו תלאות, ובלית ברירה החליטו הוריו כי מוטב יעשו אם יתנוהו לבעל מלאכה שילמדו מקצוע, וכך יחיימו אותו לכל הפחות מהבטלה.

גלב כבד נלקח מוניש לביתו של החיט שבעת להקסיקו כשליה וללמדו את רזי המקצוע. הפעם מוניש לא אכזב, והוא עשה חיל במלאכת החיטות. בשנים הראשונות עמט בעודו לחיט, אך אט אט רכש את רזי המקצוע והחל לעבד כקצמאי.

בגיל שמונה עשרה כבר יצא שמו למרחוק כחייט ממחה אשר אין לו מתחרים. נגידים ושופי ארץ שחרו לפתחו, וקהל לקוחותיו היקרותי התרחב בכל יום ויום. מוניש הלך והתעשר, וכבד בלב הלכה נאותו וגדלה. שוב לא היה נאה לו לדור בין אחיו היהודים, והוא רכש לעצמו דירה בשכונת הנכרים, סמוך ונראה לקוחותיו האגמים שהיו יוצאים ובאים בביתו כפתור שלום.

לדאבונו לב, התרחק מוניש מאחיו היהודים אף בהליכותיו. הוא התאים את הנהגותיו ואת מלבושיו לשכביה הגויית שבה דר ונחן כמעט לחלוטין את הדת ואת אחרותה.

כשרון מולד היה לו למוניש עוד משחר של ילדותו, והוא לא זנח אותו מעולם ואף השתמש בו בכל עת מצא.

מוניש אהב וגם ידע היטב לשייך. אף בסביבתו הגויית הכירו הכל בכשרונו זה, היות שתידי היו שפתיו דובבות שירים, פזיטים ומזמורים. תוך כדי עבודתו, כשהמחטים תחובים בפיו, היה הוא מסגלל בקולו ומנגים באזני שמעויו שהזדמנו לחדרו לצורך מלאכתו. אך לא פעם הצטרפו למאזניו גם אחרים בלתי קרואים... עוברי ארח הקשיבו לו חרט מתחת לחלונות ביתו, לאחר שזאבאו כבמטה קסם אחר השריה העגנה, ורוו ענג מצליליה.

כאמור, היה זה בעשרת ימי תשובה כשהתקבלה הידיעה על פטירתו הפתאומית של שליח הצבור. בני הקהלה התארגנו למצא ממלא מקום ראוי, אולם לבינתים, ישב מוניש בחדרו והגה תכניות.

לבסוף גמלה ההחלטה בלבו. הוא החיש פעמיו לעבר ביתו של הפריץ הממנה על המחוז, ידיו משכבר הימים. מוניש ידע כי בדרכי שלום לא יאותו בני הקהלה למנותו ביום פגים ואפן, על פן החליט לנקט תחבולה מתחכמת.

ספור שבועי על אמו והפלה